

ผู้เล่าเรื่อง

อาจารย์ช่อผกา ดำรงไทย

คณะ

กายภาพบำบัด

บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เล่าเรื่อง

เป็นผู้สอน ในรายวิชากายภาพบำบัดชุมชน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 (จัดการเรียนการสอน ในช่วงระหว่าง 7 พฤศจิกายน - 16 ธันวาคม 2559 ณ พื้นที่ ม.3 ต.ปากทะเล อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี)

เรื่องที่เล่า

การจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงผู้เรียนจากภายใน

ความเป็นมาของเรื่องเล่า

วิชากายภาพบำบัดชุมชน เป็นอีกหนึ่งรายวิชาในคณะที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เปิดสอน ให้แก่นักศึกษากายภาพบำบัดชั้นปีที่ 4 โดยทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องลงไปใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ยาวนานช่วงเวลา หนึ่ง (28 วัน) เพื่อศึกษาสภาวะและให้การรักษาสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่เพื่อความยั่งยืนในการ ดูแลตนเองของชุมชนต่อไป

ในการจัดการเรียนการสอน จะแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม เฉลี่ยกลุ่มละ 14-15 คน และมีอาจารย์ซึ่งทำ หน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงในการลงฝึกปฏิบัติงานในพื้นที่กลุ่มละ 1 คน โดยการแบ่งกลุ่มของผู้เรียนนั้น ดำเนินการ โดยอาจารย์ภายใต้แนวคิดที่รวมความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียน ทั้งศักยภาพการเรียนรู้และอุปนิสัยใจคอ

ในกลุ่มของฉัน มีผู้เรียน 1 คน (สมมติชื่อว่า นาย A) ในตอนที่ฉันทราบชื่อ ฉันรู้สึกหนักใจแต่ก็ รู้สึกท้าทายในเวลาเดียวกัน เหตุเพราะนาย A คนนี้ มีความเป็นตัวของตัวเองแบบสุดขีด มีวิถีคิดที่แปลกแยก จากผู้อื่น ทำให้เพื่อนไม่ค่อยยอมรับ ประกอบกับนาย A ชอบปลีกตัวจากสังคม ทำให้มีปัญหาด้านการเรียน ตามมา นาย A ต้องเรียนซ้ำชั้นมา 2 ปีแล้ว เนื่องจากสอบไม่ผ่านหลายวิชา

การทำงานในพื้นที่ จำเป็นต้องมีทักษะของการทำงานเป็นทีม ต้องทุ่มเท รับผิดชอบ และมีวินัยอย่าง สูง เนื่องจากการใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่กับคนน่ารัก ในสภาพการอยู่อาศัยที่ไม่ได้สบาย (นอนโรงเรียน อาน้ำวัด) สภาพอากาศร้อนจัด (พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นนาเกลือ) ฉันเริ่มมองเห็นว่านาย A จะเป็นปัญหาให้กับทีมอย่างไร แต่ ในฐานะที่ฉันเป็นครู ฉันคิดว่า นี่เป็นโอกาสทองที่จะใช้การจัดการเรียนการสอนวิชากายภาพบำบัดชุมชน วิชา ที่ฉันต้องอยู่กับเค้า เห็นเค้าเกือบ 24 ชั่วโมง มาเปลี่ยนแปลงนาย A ให้นาย A มีทักษะในการเข้าสังคมและ ทักษะทางกายภาพบำบัดที่มากขึ้น ดีขึ้น

วิธีการ/ขั้นตอน หรือกระบวนการที่ทำให้งานประสบความสำเร็จ เทคนิคหรือกลยุทธ์ที่ใช้ ผู้มีส่วนร่วม อุปสรรคหรือปัญหาในการทำงานและแนวทางแก้ไข

รู้จักฉัน รู้จักเธอ

เป็นกิจกรรมแรกที่ฉันจัด โดยการนั่งล้อมวงแล้วให้แต่ละคนบอกว่าตัวเองมีข้อดี ข้อที่ควรปรับปรุงอย่างไร และในการทำงานอยากจะบอกอะไรกับเพื่อนในทีม กิจกรรมนี้ นอกจากจะทำให้สมาชิกในทีมเข้าใจกันมากขึ้นแล้ว ดิฉันยังมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นาย A ได้มีพื้นที่ในการสื่อสารกับเพื่อนในทีมถึงความเป็นตัวเอง และข้อจำกัดต่างๆ เพราะฉันเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความกรุณาเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว หากเราสามารถรับรู้ข้อจำกัดของผู้อื่น เราจะมีพื้นที่ของความเข้าใจให้กับเขาคอนนั้นมากขึ้น

พลังกลุ่มกับการเยียวยา

ในความเป็นครู ฉันว่ามีอำนาจบางอย่างที่อยู่เหนือผู้เรียนเสมอ ครูจึงต้องวางตัว วางความสัมพันธ์กับผู้เรียนทุกคนให้เท่าเทียมกัน แต่ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่า ฉันต้องการเปลี่ยนแปลงนาย A ฉันจึงคิดว่า สมาชิกในทีมควรรับรู้ และร่วมดูแลนาย A ไปพร้อมกับฉัน ฉันยังคงใช้กระบวนการพูดคุยกับสมาชิกทุกคนในทีม (ยกเว้นนาย A) ว่า “ฉันอยากช่วยเหลือเขา...6 ปีที่ผ่านมาของนาย A ช่างแห้งแล้งและน่าเห็นใจ เพราะเขาไม่มีใครเป็นเพื่อนให้กับเขาได้อย่างแท้จริง” และช่างง่ายดาย เมื่อทุกคนในทีมตอบรับและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทุกครั้งที่มีการประชุมหรือพูดคุย เพื่อนๆ จะเปิดพื้นที่ให้นาย A ได้พูด ได้แสดงความเห็น และหลายความเห็นของนาย A ก็ช่างน่าประทับใจ...นาย A เริ่มได้รับการยอมรับจากทีมมากขึ้นเรื่อยๆ รอยยิ้มและเสียงหัวเราะจากทุกคนในทีม ทำให้ฉันอ่านบรรยากาศได้ว่า ทุกคนกำลังมีความสุข แต่ก็ใช่ว่านาย A จะไม่สร้างปัญหาอะไรเลย แต่ในทุกๆ ครั้งที่เกิดปัญหา “กระบวนการพูดคุยอย่างสร้างสรรค์” จะทำให้ปัญหาคลีคลาย ทำให้นาย A รู้จักตัวเองมากขึ้น รู้จักความไม่เอาไหนของตัวเองที่ไปกระทบต่อผู้อื่นมากขึ้น ขณะเดียวกันสมาชิกในทีมก็ได้เรียนรู้และเติบโตจากประเด็นปัญหาดังกล่าวไปพร้อมกับนาย A เช่นกัน

คุณค่าของตนเองต่อผู้อื่น

ฉันยอมรับว่า เป็นเรื่องยากที่จะสอนให้ผู้เรียนที่เคยซ้ำชั้นถึง 2 ปี มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการรักษาทางกายภาพบำบัดชุมชนด้วยวิธีการสอนปกติ จากประสบการณ์ของการเป็นผู้สอนวิชากายภาพบำบัดชุมชนมาตลอด 5 ปี ทำให้ฉันเรียนรู้ว่า ผู้เรียนที่สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างรวดเร็วนั้น เกิดจากการที่ได้รักษาคนในพื้นที่ ได้เห็นชีวิตของคนไข้ที่เปลี่ยนแปลงไปจากการรักษา และฉันเชื่อว่ากรณีของนาย A ก็เช่นกัน ฉันจึงถอดบทเรียนนาย A เสมอ ว่าการรักษาของนาย A ทำให้ผู้ป่วยมีชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างไร ยกตัวอย่างเช่น ผู้ป่วยปวดหลังที่นาย A ให้การรักษาจนอาการดีขึ้น ผลที่ตามมาคือ ผู้ป่วยสามารถทำงาน (ขายข้าวแกง) ได้ต่อเนื่องมากขึ้น มีรายได้เข้ามาในครอบครัวมากขึ้น เพียงพอต่อการจ่ายดอกเบี้ยรายวัน และเหลือเก็บเพื่อส่งลูกเรียน เป็นต้น ดังนั้น หากนาย A มีความรู้ มีทักษะการรักษาที่ดีกว่านี้ก็จะสามารถช่วยผู้ป่วยได้ดีมากขึ้น จากวันนั้น ฉันเริ่มสังเกตเห็นความพยายามอยากเรียนรู้ ความเอาใจใส่ต่อการทบทวนบทเรียนของนาย A บางครั้งนาย A จะฝึกฝนทักษะการรักษาโดยให้เพื่อนในทีมเป็นผู้ป่วยจำลอง ความพยายามทั้งหมดนี้เอง ฉัน

ว่าเกิดขึ้นเพราะนาย A เห็นคุณค่าของตนเอง รู้ว่าตนเองสามารถช่วยเหลือหรือทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นมากได้ เพียงใต้นั้นเอง

พลังของสมุดบันทึก

ในการจัดการเรียนการสอนวิชากายภาพบำบัดชุมชน ทุกวันหลังปฏิบัติงานเสร็จ ผู้เรียนจะต้องส่งสมุดบันทึกการทำงาน ซึ่งจะต้องเขียนบันทึกใน 2 หัวข้อ คือ วันนี้ทำอะไร และได้เรียนรู้อะไรจากสิ่งที่ทำ สำหรับฉันแล้ว สมุดบันทึกเป็นช่องทางพิเศษในการสื่อสารระหว่างฉันกับผู้เรียน และนาย A ก็เช่นกัน หลายครั้งที่ฉันเสริมพลังให้กับนาย A ผ่านสมุดบันทึก ด้วยการชื่นชมและสั่งสอน และฉันก็สังเกตได้เสมอว่า นาย A มีท่าทีหรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปตามข้อความที่ฉันฝากไว้ในสมุดบันทึก เช่น ฉันขอให้เขาให้โอกาสและเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองในการก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำ ต่อมาเขาอาสาทำงานและกล้าที่จะเป็นหัวหน้างานในบางเรื่อง เปรียบเทียบจากเดิมที่แทบจะไม่ได้ยินเสียงนาย A ในวงสนทนาเลย

ครูที่เลี้ยง...หล่อเลี้ยงบรรยากาศ

นอกจากกระบวนการต่างๆ ที่ใช้ดูแลนาย A แล้ว การหล่อเลี้ยงบรรยากาศในทีม...ฉันว่าเป็นงานที่ทำท่ายิ่งกว่า ฉันคิดว่า การที่สมาชิกในทีมดูแลนาย A เป็นอย่างดีนั้น เป็นเพราะฉันก็ได้ดูแลพวกเขาเป็นอย่างดีเช่นกัน ฉันสังเกตและดูแลทุกคนในทีมไม่ได้ด้อยไปกว่านาย A เลย เพียงแต่วิธีการเท่านั้นที่แตกต่างกัน ฉันเองต้องมีความพร้อมและมีภายในที่มั่นคงมากพอต่อทุกสภาพปัญหาทั้งจากสมาชิกในทีมและจากในพื้นที่ นอกจากนี้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา เกณฑ์การประเมิน รวมถึงทักษะทางวิชาชีพ ทำให้ฉันออกแบบหรือวางแผนการจัดการเรียนการสอนและประเมินผู้เรียนได้ละเอียดคมมากขึ้น มีเวลาเหลือมากพอที่จะพาผู้เรียนเรียนรู้เรื่องราวรอบตัวในพื้นที่เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน

ผลลัพธ์หรือความสำเร็จที่เกิดขึ้น และสิ่งที่ผู้เล่าเรื่องได้เรียนรู้จากประสบการณ์ดังกล่าว

การเปลี่ยนแปลงอย่างมีพลังของนาย A

ในแต่ละวันที่ดำเนินไปในพื้นที่ ฉันเห็นการเปลี่ยนแปลงของนาย A อย่างต่อเนื่อง มีเหตุการณ์หนึ่งที่ฉันคิดว่า นาย A เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สุดคือ นาย A ขอให้เพื่อนฟังในสิ่งที่ตนกำลังจะอธิบาย เหตุเพราะเพื่อนในทีมไม่เข้าใจกันการกระทำของนาย A ในประเด็นปัญหาหนึ่ง ซึ่งนอกจากเนื้อหาที่นาย A กำลังจะอธิบายแล้ว การที่นาย A ขอพื้นที่เพื่อสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจตนเองนั้น ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนตั้งแต่ฉันรู้จักเขามา เพราะทุกครั้ง เขาเลือกที่จะนั่งเฉยและปลีกตัวเองออกไป ฉันตั้งคำถามกับนาย A ทันทีที่ปัญหาดังกล่าวคลี่คลายลง ว่า “ทำไมเธอจึงต้องพยายามอธิบาย และถกเถียงอย่างถึงที่สุด ในประเด็นปัญหาเรื่องนี้ด้วย” นาย A ก็ตอบฉันกลับมาทันทีเช่นกันว่า “เพราะผมรักเพื่อนทีมนี้ ผมไม่ต้องการให้เพื่อนเข้าใจผมผิด”...แทบไม่ต้อง

มีคำพูดอะไรต่อจากนั้น ฉันและสมาชิกในทีมต่างก็รับรู้ได้ถึงการอยากเป็นส่วนหนึ่งของทีมของนาย A...สมาชิกทุกคนเข้าใจนาย A มากขึ้นไปอีก

ในช่วงท้ายของรายวิชา นาย A เล่าเรื่องส่วนตัวของตนเองให้สมาชิกในทีมฟังมากขึ้น เสนอตัวเข้ามาทำงานหรือเป็นผู้นำในโครงการส่งเสริมสุขภาพของคนในพื้นที่ แสดงความคิดแลเปลี่ยนกับสมาชิกในทีมอย่างเหมาะสม มีทักษะการฟัง และที่สำคัญ มีทักษะทางวิชาชีพเพิ่มขึ้นอย่างมาก มีความมั่นใจในกระบวนการคิดวิเคราะห์และรักษาผู้ป่วย นอกจากนี้ ในสมุดบันทึกวันสุดท้ายของการเรียนการสอน เขาได้เห็น “คุณค่าของตัวเองต่อผู้อื่น” มากขึ้น เห็นพลังของการทำงานเป็นทีมมากขึ้น และเขาอยากจะทำพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น เก่งขึ้นกว่านี้

สิ่งที่ผู้เล่าได้เรียนรู้

สิ่งที่ฉันได้เรียนรู้มากที่สุด คือ **ความเป็นครูของตัวเอง** ฉันเพิ่งมาค้นพบในช่วงท้ายของการสอนว่าการที่ทุกอย่างสามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี ล้วนมาจากมือที่อยู่เบื้องหลังนั่นคือตัวฉันเอง ซึ่งนอกจากการมีทักษะในการจัดกระบวนการต่างๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ฉันเองต้องมีความมั่นคงภายในตัวเองอย่างมาก เพราะทุกการกระทำของฉันส่งผลต่อผู้เรียนเสมอ เหมือนฉันหันเพียงองศาเดียว แต่ผู้เรียนของฉันหันตามอีกหลายองศา “ครูที่แท้” ในความหมายของฉัน จึงต้องเป็นหลัก เป็นที่ยึดเหนี่ยว เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนอ่อนใจ ปลอดภัย ศีโรราบ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเองอย่างสุดกำลังเพื่อให้ครูคนนั้นภาคภูมิใจ ขอขอบคุณนาย A และสมาชิกในทีม ที่ทำให้ฉันเข้าใจและเห็นความเป็นครูของตัวเองแจ่มชัดขึ้น ซึ่งฉันก็ยังต้องพัฒนาตัวเองต่อไป เพราะความมั่นคงภายในของฉันเกิดขึ้นเป็นช่วงๆ นั่นเอง